

Posudek diplomové práce Bc. Ondřeje Pavlíka „Ta odlišnost jde z placenty plemenné.“ Židovství jako otázka osobní identity a tvůrčích dispozic v lyrice Otokara Fischera, Františka Gottlieba a Viktora Fischla

Je vždy občerstvující číst práci, na níž je patrné, že vyrostla z prvotního zaražení, ze setkání s něčím podivným – v případě kolegova textu lze myslím (přestože to nijak přehnaně neexponuje) takové východisko najít v konfrontaci s tezemi, jimiž Pavel Eisner svého času vybavil, ba obklíčil určité partie Fischlova básnického díla (jedna z těchto tezí se ostatně stala tezí titulní). Výklad rozprostřený v práci je ostatně setrvale právě i pokusem o vyšetření zvláštního Eisnerova slovníku a názoru, což by mohl být podnik přinejmenším ve dvou ohledech riskantní. Za prvé, pokud by byl nesen rozhodnutím nějak velkoryseji čelit celku mohutného přediva Eisnerovy eruptivní literárněkritické řeči, za druhé, pokud by na konci měl stát domněle úplný rezervoár a snad i systém Eisnerovy literárněkritické obraznosti, třebaš v tematickém zúžení. Ondřej Pavlík se naštěstí v mnohém omezil: pochopil, že Eisnerova tvrzení a postřehy leccos sice nakrojují, orientují v prostoru (když sama tento prostor konstruují, dotvářejí), ale je třeba je obratem poodložit, vícestranně a podrobněji odstínit, prověřit – a činí tak do hloubky několika let, která těmto tvrzením a postřehům předcházejí. Putuje k počátku (ten Eisner jakož i František Gottlieb – coby druhý výrazný konstruktér – spatřovali ve Fischerově knize *Hlasy*), a odtud sám věnuje pozornost vybraným zápletkám, jakoby spirálovitě, nanovo blíž a blíž času a scéně eisnerovsko-fischlovské. Je přitom zřejmé, že takto limitovaný průzkum pro nuancované nasvícení toho, co v průběhu dvou desetiletí mohlo být míněno *českou židovskou lyrikou* (anebo *židovstvím* v české lyrice), bohatě postačuje. Autor se rovněž nepouští do rozkrývání starších, tradičních – začasť nadnárodních – mezitextových intertextualit, jimž i tato česká mínění snad vděčila za svou podobu, zacílení i rezonanci (ojedinělým exkurzem toho typu je poukaz k pojmosloví Tainovu) – zmínit lze za jiné a pro příklad Chamberlainovy teze o židovství v *Základech 19. století* nebo zjev Weiningerův –; drží se zkrátka pokud možno v hranicích rozpravy prvorepublikové (pokud je toto ohraničení možné chápat jako diskutabilní, týká se to podle mého spíše rezignace na sledování poválečných debat, jichž se jak Eisner, tak Gottlieb ještě mohli účastnit).

Výklad spočívá v několikrát opakovaném pohybu od evokace a analýzy konkrétního recepčního spektra (vázaného k té které knize; to je důležitý krok, vymaňující stopovanou rozpravu z panství řeči ústředních konstruktérů) k jeho rozvinutí v podobě svébytné interpretace doličné lyrické výpovědi. Jde vždy o křehké přemostování mezi fatálně odlišnými

úrovněmi či žánry řeči, a je cenné, že se autor nesnaží vést spor s dobovými referenty, kádrovat je co do patřičnosti soudů, výměrů apod. Rozlišuje mezi nimi pouze se zřetelem k základní otázce, již si vytyčil – totiž: jestli a jak ve vztahu k básnické výpovědi artikuluje pojem židovství. Formulace či názvuky rozptýlené (i jen letmo) v pasážích soukromé korespondence a dobových statích či referátech pravidelně doslovuje vlastním zastavením, dobíraje se tu – nejednou v pozoruhodném detailu – podstatných, strukturních rysů pojednaných básnických textů. Jeho práce je tak nepochybně podnětným příspěvkem k povahopisu někdejší literárněkritické řeči (včetně kategorizací, stereotypizací /také po způsobu dialektiky stejného i jiného/, konstruujícího elánu, které téhož času patrně nesouvisely jen s dilematem česko-židovským; lze se ptát, co by se stalo, kdyby se zejména Eisnerovo identitární, totiž česko/slovansko/-židovské, pojmosloví ocitlo v osvětlujících korelacích s texty, v nichž Eisner fixoval své uvažování o literárních zjevech německo-židovských či vůbec o literárním německu, případně s jinými diskurzy akcentujícími vazbu literatury a národního společenství), zároveň vnímavě zpřesňuje představu o významových fasetách původního – povětšinou lyrického – hlasu, díla.

Práci navrhuji k obhajobě a klasifikuji ji **výborně**.

Praha, 30. 1. 2024 Mgr. Michal Topor, Ph.D., vedoucí práce